

Tóm tắt bài

2.1. Tìm hiểu chung

a. Tác giả Trần Đình Hượu (1926- 1995)

- Là nhà khoa học chuyên nghiên cứu các vấn đề lịch sử tư tưởng và văn học Việt Nam trung cận đại.
- Năm 2000 được tặng giải thưởng nhà nước về khoa học và công nghệ.

b. Đoạn trích Nhìn về vốn văn hóa dân tộc

- Vị trí: thuộc phần II bài Về vấn đề đặc sắc văn hóa dân tộc.
- Nội dung: những nhận định mang tính bao quát về bản sắc văn hóa Việt Nam.
- Thể loại: văn nhật dụng.

2.2. Đọc - hiểu văn bản

a. Văn hóa và các phương diện chủ yếu của văn hóa Việt Nam

- **Văn hóa là gì?**
 - Văn hóa là tổng thể nói chung những giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong quá trình lịch sử (không có trong tự nhiên) như: văn hóa lúa nước, văn hóa công chiêng, văn hóa chữ viết, văn hóa đọc, văn hóa ăn (âm thực) văn hóa mặc, văn hóa ứng xử...
- **Các phương diện chủ yếu của văn hóa Việt Nam**
 - Tôn giáo, nghệ thuật kiến trúc hội họa, văn học.
 - Ứng xử: giao tiếp cộng đồng, tập quán.
 - Sinh hoạt: ăn, ở, mặc.

b. Đặc điểm của văn hóa Việt Nam

- **Đặc điểm nổi bật:** giàu tính nhân bản, tinh tế, hướng tới sự hài hòa trên mọi phương diện với tinh thần chung “thiết thực, linh hoạt và dung hòa”.
- **Mặt tích cực:**
 - Về tôn giáo, nghệ thuật:
 - Tôn giáo: Không say mê cuồng tín không cực đoan mà dung hòa giữa các tôn giáo.
 - Coi trọng hiện thế trần tục hơn thế giới bên kia.
 - Nghệ thuật: tuy có quy mô không lớn, tráng lệ, phi thường nhưng sáng tạo được những tác phẩm tinh tế, chủ yếu là lĩnh vực thơ ca.
 - Về ứng xử:
 - Thích sự yên ổn: mong ước thái bình, an cư lạc nghiệp; yên phận thủ thường, không kỳ thị, cực đoan; quý sự hòa đồng hơn sự rạch ròi trắng đen.
 - Trọng tình nghĩa: chuộng người hiền lành, tình nghĩa, khôn khéo; chuộng sự hợp tình, hợp lý.
 - Về sinh hoạt: ưa sự chừng mực, vừa phải
 - Cái đẹp: thích cái xinh, cái khéo, cái thanh nhã.
 - Ch chuộng cái dịu dàng, thanh nhã.
 - Ghét cái sắc sỡ, quy mô chuộng sự vừa khéo, vừa xinh, vừa khoáng”.
 - Ăn mặc:
 - Thích cái giản dị, thanh đạm, kín đáo, thanh nhã, hòa hợp với thiên nhiên.
 - Không chuộng sự cầu kì.
 - Hướng vào cái dịu dàng thanh lịch... quý sự kín đáo hơn là sự phô trương.”

⇒ Tính ổn định, nét riêng của văn hóa truyền thống Việt Nam: cuộc sống thiết thực, bình ổn, lành mạnh với những vẻ đẹp dịu dàng, thanh lịch, con người sống có tình nghĩa, có văn hóa trên một cái nền nhân bản.

- **Mặt hạn chế:**

- Không có một ngành khoa học, kỹ thuật nào phát triển đến thành truyền thống, âm nhạc, hội họa, kiến trúc đều không phát triển đến tuyệt kỹ, chưa có một ngành văn hóa nào đó trở thành danh dự, thu hút, quy tụ cả nền văn hóa.
- Đối với cái dị kì, cái mới, không dễ hòa hợp nhưng cũng không cự tuyệt đến cùng, chấp nhận những gì vừa phải, phù hợp nhưng cũng chần chừ, dè dặt, giữ mình.
- Không có khát vọng đề hướng đến những sáng tạo lớn, không đề cao trí tuệ.

⇒ Tạo sức ỳ, sự cản trở những bước phát triển mạnh mẽ làm nên tầm vóc lớn lao của các giá trị văn hóa lớn của dân tộc

• **Bản chất và nguyên nhân:**

- Bản chất của nền văn hóa truyền thống là nền văn hóa của dân nông nghiệp định cư, không có nhu cầu lưu chuyển, trao đổi không có sự kích thích của đô thị.
- Nguyên nhân: Phải chăng đó là kết quả của ý thức lâu đời về sự nhỏ yếu, về thực tế nhiều khó khăn, nhiều bất trắc.

⇒ Cái nhìn sắc sảo, thẳng thắn, phân tích thấu đáo những mặt tích cực và những hạn chế của văn hóa truyền thống, đồng thời rút ra bản chất, nguyên nhân tạo nên những đặc điểm của nền văn hóa truyền thống, giúp chúng ta có cái nhìn thấu đáo, bao quát về nền văn hóa dân tộc. Từ đó có ý thức phát huy những ưu điểm, khắc phục những hạn chế để tạo tầm vóc lớn cho văn hóa dân tộc.

c. **Yếu tố tạo nên bản sắc văn hóa Việt Nam**

• **Bản sắc văn hóa là gì?**

- Là cái riêng, cái độc đáo mang tính bền vững và tích cực của một cộng đồng văn hóa. Bản sắc văn hóa dân tộc được hình thành trong lịch sử tồn tại và phát triển lâu đời của một dân tộc.

• **Yếu tố tạo nên bản sắc văn hóa Việt Nam**

- Nội lực:
 - Là cái vốn có của dân tộc, đó là thành quả sáng tạo riêng của cộng đồng văn hóa, cộng đồng dân tộc Việt Nam
 - Nếu không có thì nền văn hóa sẽ không có nội lực bền vững.
- Ngoại lực:
 - Quá trình chiếm lĩnh, đồng hóa các giá trị văn hóa từ bên ngoài, quá trình tích tụ, tiếp nhận có chọn lọc các giá trị văn hóa của nhân loại.
 - Nếu cứ “bế quan tỏa cảng” thì không thừa hưởng được những giá trị tinh hoa và tiến bộ của văn hóa nhân loại, không thể phát triển, không thể tỏa rạng được giá trị văn hóa vốn có vào đời sống văn hóa rộng lớn của thế giới.

⇒ Sự kết hợp, dung hòa giữa cái vốn có của dân tộc với cái tiếp nhận có sàng lọc văn hóa nước ngoài tạo nên bản sắc riêng độc đáo của con người và dân tộc Việt Nam. Đây chính là nét riêng để phân biệt với các dân tộc, quốc gia khác và là điểm hấp dẫn đối với khách du lịch quốc tế.

3. Soạn bài Nhìn về vốn văn hóa dân tộc

Trần Đình Hượu là một chuyên gia về các vấn đề văn hóa tư tưởng Việt Nam. Ông đã có nhiều công trình nghiên cứu về văn hóa tư tưởng có giá trị: “Đền hiện đại từ truyền thống”(1994), “nho giáo và văn học Việt Nam trung cận đại”(1995). “Nhìn về vốn văn hóa của dân tộc” là trích đoạn của tiểu luận “về vấn đề tìm đặc sắc của dân tộc” được Trần Đình Hượu viết từ năm 1986. Trong tác phẩm tác giả đã thoát khỏi thái độ hoặc ngợi ca hoặc chê bai thường thấy khi tiếp cận vấn đề, tinh thần chung của bài viết là tiến hành một sự phân tích đánh giá khoa học đối với những vấn đề nổi bật của văn hóa Việt Nam. Để nắm được những nội dung cần đạt khi học tiết văn này, các em có thể tham khảo thêm [bài soạn Nhìn về vốn văn hóa dân tộc](#).

4. Một số bài văn mẫu về văn bản Nhìn lại vốn văn hóa dân tộc

Văn bản Nhìn lại vốn văn hóa dân tộc là sự trình bày chặt chẽ biện chứng logic thể hiện các khía cạnh trong văn hóa dân tộc Việt. Bên cạnh đó là thái độ khách quan, sự khiêm tốn tránh được khuynh hướng cực đoan. Đoạn trích cho ta thấy rõ hơn về đẹp tâm hồn và tính cách của người dân Việt Nam có được từ lâu đời, thấy được những hạn chế và tích cực do hoàn cảnh để lại. Để nắm vững kiến thức cũng như biết cách phân tích và cảm nhận về văn bản này, các em có thể tham khảo một số bài văn mẫu dưới đây: